

**МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Старовойтова Світлана Миколаївна

УДК 342.9.03(477)

**АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПРОЯВ НЕПОВАГИ ДО
СУДУ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Суми – 2021

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Приватному вищому навчальному закладі «Університет сучасних знань».

Науковий керівник: доктор юридичних наук, доцент,
заслужений юрист України
ТЕРЕМЕЦЬКИЙ Владислав Іванович,
Західноукраїнський національний університет,
професор кафедри цивільного права і процесу.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
ХОВПУН Олексій Сергійович,
Академія праці, соціальних відносин і туризму,
завідувач кафедри кримінального права,
процесу та криміналістики;

кандидат юридичних наук
ШУСТ Ганна Петрівна,
Київський професійно-педагогічний коледж
імені Антона Макаренка, завідувач кафедри
правознавства.

Захист відбудеться «24» вересня 2021 року о 13:00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.051.07 Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного університету за адресою: 40007, м. Суми, вул. Римського Корсакова, 2.

Автореферат розіслано «20» квітня 2021 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Н. С. Горобець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Курс України на європейську інтеграцію, що триває, вимагає від держави створення ефективною, прозорою та незалежною системи правосуддя. Водночас нинішній стан судової системи України переконливо свідчить про наявність великої кількості проблем, спричинених як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. Кризові явища спостерігаються у проявах впливу на незалежність суду, нестачі кадрів, надмірному або нерівномірному навантаженні на суддів і багатьох інших аспектах.

З метою вирішення негативної ситуації, що склалася в судовій сфері, Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021 було схвалено Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки. Незважаючи на те, що метою Стратегії було визнано окреслення основних напрямів та пріоритетів подальшої модернізації законодавства України про судоустрій, статус суддів та судочинство, питання удосконалення статусу суддів за рахунок посилення гарантій їхньої незалежності при здійсненні правосуддя належно не відображені у стратегічних завданнях.

За таких умов подальшого загострення набуває проблема втручання у нормальну діяльність судової системи, що доволі часто проявляється у неповазі до суду. Загрози та образи на адресу суддів, зухвала поведінка під час судових засідань учасників процесу або присутніх осіб стають дедалі більш поширеними явищами, що вимагає розроблення і створення реально діючих правових механізмів ефективною протидії таким явищам. Загалом це обумовлює актуальність наукового пошуку, спрямованого на застосування положень адміністративно-деліктного законодавства щодо притягнення до адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду.

Науково-теоретичну основу для виконання дослідження склали праці теоретико-правового характеру і розробки В. Б. Авер'янова, О. М. Бандурки, В. М. Бевзенка, Ю. П. Битяка, В. В. Галуцька, І. П. Голосніченка, Р. А. Калюжного, С. В. Ківалова, Т. О. Коломєць, А. Т. Комзюка, Є. В. Курінного, А. А. Манжули, Р. В. Миронюка, Р. С. Мельника, В. І. Олефіра, О. П. Світличного, Є. Ю. Соболя, С. Г. Стеценка, В. І. Теремецького, М. М. Тиценка, Х. П. Ярмачі та багатьох інших.

Зокрема, деяка група науковців зосередила увагу на проблемах функціонування судів і діяльності суддів в Україні. З-поміж таких фахівців можна виділити О. В. Андрушка, Р. А. Зайця, І. В. Зозулю, Є. А. Кобрусєву, Р. І. Крамар, Н. Т. Коновалову, С. С. Єсімова, В. Д. Чабанюка та інших дослідників.

Попри вагомий науковий доробок, проголошений Україною курс на європейську інтеграцію вимагає удосконалення адміністративно-правового захисту суддів в Україні від різних форм правового нігілізму. До сьогодні в Україні не здійснювалось монографічних досліджень, присвячених висвітленню відповідальності за прояв неповаги до суду в адміністративно-правовому аспекті, хоча значний внесок у наукову розробку цього інституту було зроблено вітчизняними фахівцями протягом останніх років. Так,

доцільно виокремити працю Л. А. Остафійчук «Юридична відповідальність за неповагу до суду» (2015), мета якої полягала в розкритті генезису та перспектив розвитку законодавства про неповагу до суду. Об'єктом дослідження І. О. Шмаріна «Неповага до суду: проблеми криміналізації» (Запоріжжя, 2017) були суспільні відносини у сфері кримінально-правової охорони правосуддя. Окремі аспекти прояву неповаги до суду розкрито в дослідженні Є. В. Діденка «Реалізація права на справедливий суд при розгляді справ про адміністративні правопорушення» (Запоріжжя, 2020).

Однак, незважаючи на багатовекторність наукового пошуку, питання матеріальних і процесуальних особливостей адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду в Україні належно не вирішені, що підкреслює важливість обраної тематики дослідження.

З огляду на викладене вище комплексне наукове дослідження суті та особливостей адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду в Україні є актуальним, своєчасним і практично спрямованим.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження спрямоване на реалізацію основних положень Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», схваленої Указом Президента України від 12.01.2015 № 5/2015, Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, схваленої Указом Президента України від 11.06.2021 № 231/2021, Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого постановою Верховної Ради України від 04.06.2015 № 509-VIII, Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 03.03.2016, а також Пріоритетних напрямів наукових досліджень Університету сучасних знань на 2017–2022 рр. (протокол Вченої ради Університету сучасних знань № 3 від 08.12.2016).

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в тому, щоб на підставі системного аналізу наукових поглядів учених, чинного міжнародного та національного законодавства визначити сутність і особливості застосування адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду в Україні та запропонувати шляхи його удосконалення.

Для досягнення вказаної мети поставлено такі основні завдання:

- визначити генезис інституту адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду;
- охарактеризувати нормативно-правові основи адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду;
- розкрити юридичний склад адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 КУпАП;
- виявити загальні засади провадження у справах про прояв неповаги до суду;
- визначити процесуальний статус учасників провадження у справах про прояв неповаги до суду;

– охарактеризувати та розкрити особливості стадій провадження у справах про прояв неповаги до суду;

– узагальнити зарубіжний досвід правового регулювання притягнення до відповідальності за прояв неповаги до суду та визначити можливості його використання в Україні;

– окреслити перспективні напрями удосконалення притягнення особи до адміністративної відповідальності за прояви неповаги до суду в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері здійснення правосуддя в Україні.

Предметом дослідження є адміністративна відповідальність за прояв неповаги до суду в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, застосування яких дало змогу отримати науково обґрунтовані висновки та рекомендації. Діалектичний метод застосовано для загальної характеристики адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду (підрозділ 1.2). За допомогою історико-правового методу розкрито генезис адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду (підрозділ 1.1). Методи абстрагування й узагальнення використано для з'ясування особливостей юридичного складу адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 (підрозділ 1.3). Метод документального аналізу застосовано під час характеристики правових засад адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду (підрозділ 1.2). Структурно-логічний метод використано під час характеристики учасників провадження у справах за прояв неповаги до суду, виявлення особливостей їх адміністративно-правового статусу (підрозділ 2.2), розкритті загальних засад провадження у справах про прояв неповаги до суду (підрозділ 2.1). За допомогою логіко-семантичного й аналітичного методів охарактеризовано стадії провадження у справах про прояв неповаги до суду та виокремлено їх особливості (підрозділ 2.3). Методи моделювання та прогнозування спрямовані на з'ясування шляхів удосконалення адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду в Україні (підрозділ 3.2). Порівняльно-правовий метод використано для узагальнення зарубіжного досвіду адміністративної відповідальності за прояв зневаги до суду або встановлених у суді правил (підрозділ 3.1).

Науково-теоретичним підґрунтям дисертації стали праці фахівців у галузі адміністративного права, адміністративного процесу, теорії держави і права, кримінального процесу, цивільного процесу та інших галузевих дисциплін. *Нормативною основою* дослідження є Конституція України, міжнародні правові акти, акти національного законодавства, які регулюють правовідносини у сфері здійснення правосуддя в Україні.

Інформаційну й емпіричну основу дисертації становлять узагальнення практики діяльності суддів як суб'єктів, що накладають адміністративну відповідальність за прояв неповаги до суду, довідкові видання, статистичні

матеріали, а також власний практичний досвід роботи дисертанта на посаді судді Дніпровського районного суду м. Києва.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших системних теоретико-правових досліджень проблем удосконалення адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду в Україні. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем, зокрема:

вперше:

- обґрунтовано, що невиконання поручителем зобов'язань, покладених судом під час провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання та видворення за межі України іноземців та осіб без громадянства, лише частково належить до об'єкта адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 КУпАП;

- доведено необхідність визнання шкідливих наслідків кваліфікуючими ознаками адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 КУпАП;

- запропоновано вироблення єдиних норм належної поведінки учасників судового процесу і присутніх під час судового засідання та їх закріплення у спеціальному нормативному акті під назвою «Правила поведінки під час судового засідання та судового процесу», які охоплювали б усі види судочинства;

- запропоновано доповнити статтю 185-3 КУпАП окремою частиною, зазначивши, що діяння у вигляді невиконання вимоги суду про надання інформації або документів, необхідних для судового розгляду, які проявилися у їх неподанні чи несвоєчасному поданні, за наявності достатніх доказів щодо своєчасного отримання судового запиту та/або надання завідомо недостовірних документів, матеріалів та іншої недостовірної інформації, а також визначити як спеціальних суб'єктів адміністративного правопорушення посадових осіб – керівників юридичних осіб, які вчинили таке діяння;

- запропоновано внести зміни до статті 50 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» у частині врегулювання на законодавчому рівні процедури притягнення особи до відповідальності за прояв неповаги до суду;

- запропоновано доповнити статтю 185-3 КУпАП окремою частиною, що передбачатиме адміністративну відповідальність за прояв неповаги до суду за публікації, заяви чи давання інтерв'ю у справі до ухвалення судом рішення;

удосконалено:

- наукові підходи до нормативної основи адміністративного правопорушення за прояв неповаги до суду або Конституційного Суду України шляхом включення до неї актів «м'якого» права;

- норми адміністративної відповідальності за вчинення проявів неповаги до суду шляхом внесення відповідних змін до чинної редакції статті 185-3 КУпАП «Прояв неповаги до суду або Конституційного Суду»;

- процедуру притягнення до адміністративної відповідальності за вчинення проявів неповаги до суду шляхом внесенням змін і доповнень до законодавства про адміністративну відповідальність щодо таких положень:

обов'язковості складення протоколу в окремих випадках; передачі справи про прояв неповаги до судді, який не входить до складу суду, що розглядає справу; в частині повідомлення особі про дату і місце розгляду справи про адміністративне правопорушення;

дістали подальшого розвитку:

– періодизація становлення й розвитку адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду в Україні;

– визначення поняття «провадження у справах про адміністративні правопорушення», під яким запропоновано розуміти нормативно врегульований порядок здійснення владно-управлінської діяльності уповноважених органів щодо розгляду та вирішення справ про адміністративні правопорушення; спрямований на своєчасне, повне і об'єктивне з'ясування обставин кожної справи, вирішення її у відповідності із законодавством, забезпечення виконання винесеної постанови, зміцнення поваги до системи правосуддя в Україні, а також превенції адміністративних правопорушень;

– пропозиції щодо заміни санкцій статті 185-3 КУпАП, зокрема штрафу на громадські роботи із виключенням виправних робіт;

– пропозиції щодо удосконалення притягнення до відповідальності за прояв неповаги до суду на основі використання зарубіжного досвіду, зокрема: законодавче закріплення процедури притягнення до відповідальності (Нова Зеландія), віднесення публікації, заяви чи інтерв'ю під час розгляду справи до ухвалення остаточного рішення до проявів неповаги до суду (США, Нова Зеландія, Канада), розгляд справи про образу судді іншим суддею (Ірландія), реалізація права на професійну правничу допомогу (Ірландія, Нова Зеландія), притягнення до відповідальності за неповагу до суду юридичних осіб (Нова Зеландія, Індія).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані в роботі висновки і пропозиції можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – як підґрунтя для подальших досліджень і вирішення теоретичних питань, пов'язаних із удосконаленням адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду в Україні (*довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження у науково-дослідну діяльність Науково-дослідного інституту публічного права від 26.04.2021*);

– *правотворчій сфері* – під час розроблення й удосконалення актів національного законодавства, за допомогою яких здійснюється адміністративна відповідальність за прояв неповаги до суду в Україні;

– *правозастосовній діяльності* – з метою удосконалення діяльності суддів та учасників судового процесу (*довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження в практичну діяльність Дніпровського районного суду м. Києва від 23.04.2021*);

– *освітньому процесі* – під час підготовки підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративне судочинство», «Організація судових та правоохоронних органів» а також на

курсах підвищення кваліфікації для суддів, адвокатів, прокурорів та інших учасників судового процесу (*акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в освітній процес Університету сучасних знань від 19.04.2021*).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертації оприлюднено на всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні проблеми правового забезпечення протидії злочинності» (м. Харків, 14 травня 2020 р.), «Концепція соціальної безпеки в Україні» (м. Харків, 6 листопада 2020 р.), «Людина, суспільство, держава: актуальні питання правового регулювання взаємодії» (м. Київ, 10 грудня 2020 р.).

Публікації. Основні теоретичні висновки і практичні рекомендації, що містяться в дисертації, викладено у 8 наукових публікаціях за темою дослідження: 4 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, що включені до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International, 1 – в іноземному науковому періодичному виданні та 3 доповіді на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що налічують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 200 сторінок. Список використаних джерел містить 196 найменувань на 18 сторінках, 4 додатки викладено на 6 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, наголошено на зв'язку роботи з науковими програмами, планами, темами, визначено мету і завдання дисертації, нормативну основу й емпіричну базу, перераховано використані наукові методи дослідження, сформульовано наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, вказано на апробацію матеріалів дисертації, її структуру й обсяг.

Розділ 1. «Теоретико-правові засади адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду в Україні» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 «Генезис інституту адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду» досліджено становлення і розвиток в Україні інституту адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду.

Доведено, що генеза адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду відображає суспільно-політичні процеси утвердження самостійності та незалежності судової гілки влади й закономірності розвитку інституту адміністративної відповідальності. З'ясовано, що адміністративна відповідальність за прояв неповаги до суду еволюційно походить від кримінально-правової охорони відносин правосуддя, а ознаки адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду можна

віднайти з часів ухвалення Литовських статутів. Поступовий розвиток уявлень про зміст і призначення адміністративної відповідальності у період XIX–XX століть призвів до формалізації у законодавчих актах наприкінці XX століття інституту адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду.

З'ясовано, що розвиток законодавства про адміністративну відповідальність за прояв неповаги до суду за часів незалежності України відбувався паралельно із судовою реформою, удосконаленням норм про юрисдикцію адміністративних судів, утворенням органів суддівського врядування.

Уточнено періодизацію становлення й розвитку адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду в Україні за сутнісним критерієм, в результаті чого виокремлено три етапи розвитку цього інституту.

У підрозділі 1.2 «*Нормативно-правова основа адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду*» охарактеризовано нормативно-правові акти, що є основою для встановлення адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду.

Обґрунтовано поняття «нормативна основа адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду» та його відмінності від поняття «нормативна підстава адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду». З'ясовано, що нормативна основа адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду зумовлює введення до системи правових норм складу адміністративного правопорушення, що полягає у прояві неповаги до суду, визначає основні характеристики нормативної конструкції цього адміністративного правопорушення (об'єкта, об'єктивної сторони, суб'єкта, суб'єктивної сторони). Наголошено, що важливою функцією поняття «нормативна основа адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду» є визначення напрямів розвитку адміністративно-деліктного законодавства у цій сфері.

Доведено, що нормативна основа адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду не обмежена національним законодавством. На неї впливають міжнародні договори, рішення Європейського суду з прав людини, міжнародна практика притягнення до відповідальності за прояв неповаги до суду та встановлених у суді правил. Обґрунтовано доцільність закріплення на законодавчому рівні поняття «повага до суду».

У підрозділі 1.3 «*Юридичний склад адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 КУпАП*» розкрито зміст основних елементів нормативної конструкції адміністративного правопорушення за неповагу до суду або Конституційного Суду України.

Уточнено підхід до визначення об'єкта правопорушення, передбаченого статтею 185-3 КУпАП. Підкреслено, що широке тлумаченням об'єкта цього адміністративного правопорушення як суспільних відносин у сфері судоустрою може призвести до помилкового включення до диспозиції цієї норми окремих видів діянь, що не становлять

неповаги за своєю сутністю. З'ясовано потребу в уточненні диспозиції частини 4 статті 185-3 КУпАП, якою встановлено відповідальність за невиконання поручителем зобов'язань, покладених судом під час провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання та видворення за межі України іноземців та осіб без громадянства лише частково належить до об'єкта адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 КУпАП.

З'ясовано, що діяння як ознака об'єктивної сторони правопорушення, передбаченого статтею 185-3 КУпАП, може проявлятися у дії чи бездіяльності. Висвітлено основні можливі прояви дій та бездіяльності як прояви неповаги до суду або Конституційного Суду України. Підтримано пропозиції щодо формалізації загальних правил поведінки в суді та під час судового засідання. Виявлено доцільність уніфікації підходів до визначення поняття «злісне ухилення від явки до суду» в частині кратності вчинення порушення.

З'ясовано доцільність розширеного тлумачення форм вини як ознаки суб'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 185-3 КУпАП. Запропоновано доповнити можливі модифікації вини (умисел та необережність) такою формою як протиправна необачність.

Зазначено, що суб'єкти адміністративного правопорушення за прояв неповаги до суду можуть бути поділені на загальні та спеціальні.

Розділ 2. «Провадження у справах про прояв неповаги до суду в Україні» складається з трьох підрозділів.

Підрозділ 2.1 «Загальні засади провадження у справах про прояв неповаги до суду» присвячений аналізу чинного законодавства з метою надання характеристики загальним засадам здійснення провадження у справах про прояв неповаги до суду.

На основі здійсненого аналізу наукової літератури запропоновано визначення поняття «провадження у справах про адміністративні правопорушення». З'ясовано, що адміністративна відповідальність за правопорушення у справах про прояв неповаги до суду, враховуючи предмет правового регулювання, віднесена до таких правопорушень, що посягають на встановлений порядок управління.

Встановлено, що провадження у справі про прояв неповаги до суду має свої особливості, пов'язані з галузевою специфікою судового процесу, а також можливістю ухвалення постанови про накладення адміністративного стягнення без складання протоколу у разі визнання особою своєї вини, при цьому формування та оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення у справах про прояв неповаги до суду здійснюється за загальними правилами, визначеними нормативно-правовими актами та КУпАП, з урахуванням вказаних вище особливостей.

У підрозділі 2.2 «Учасники провадження у справах про прояв неповаги до суду» основну увагу приділено аналізу адміністративно-процесуального статусу учасників провадження у справах про вчинення адміністративного правопорушення, пов'язаного із проявами неповаги до суду.

Встановлено, що головним суб'єктом провадження у справах за неповагу до суду є особа, яка притягається до адміністративної відповідальності. Розглянуто процесуальний статус учасників судового процесу у різних видах судочинства – кримінальному, цивільному, конституційному, господарському та адміністративному, на підставі чого зроблено висновок, що відповідні статті кодифікованих актів, які встановлюють норми поведінки під час судового засідання, містять низку недоліків, що ускладнює та в деяких випадках унеможлиблює притягнення винних осіб до відповідальності. Запропоновано з метою удосконалення адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду розробку та узгодження єдиних норм, що регулювали б не лише поведінку присутніх під час судового засідання, а й учасників судового процесу загалом. Запропоновано закріпити вказані норми у спеціальному нормативно-правовому акті – «Правила поведінки під час судового засідання та судового процесу», які охоплювали б всі види судочинства.

Підрозділ 2.3 «Стадії провадження у справах за прояв неповаги до суду» присвячено питанню аналізу стадій провадження у досліджуваних категоріях справ.

Зазначено, що з урахуванням існуючого правового регулювання та аналізу теоретичних досліджень стадії адміністративного провадження залежно від особливостей конкретного складу адміністративного правопорушення можуть відрізнятися, зокрема, характеристикою проходження стадій адміністративного провадження, що обмежується конкретним часовим інтервалом та обумовлюється виконанням певної логічної упорядкованої послідовності процесуальних та фактичних дій, а також ступенем урегульованості стадій адміністративного провадження.

Зауважено, що чинний порядок виклику (повідомлення) особи, яка притягається до відповідальності, нині не відповідає сучасним вимогам, запропоновано його удосконалення шляхом врахування можливостей використання засобів інформаційних телекомунікаційних технологій із перспективою застосування мобільного застосунку «Дія».

Встановлено, що під час порушення провадження у справах про вчинення проявів неповаги до суду суддя під час розгляду справи виконує не властиві йому функції обвинувачення. У зв'язку з цим запропоновано внесення змін до норм процесуального законодавства, зокрема щодо необхідності в цих випадках передачі справи за прояв неповаги до суду до судді, який не входить до складу суду, що розглядає справу, для забезпечення принципу неупередженості суду.

Розділ 3. «Удосконалення заходів адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду» складається із двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду або встановлених у суді правил» розглянуто особливості притягнення до відповідальності за прояв неповаги

до суду у США, Канаді, Франції, Австралії, Бельгії, Польщі, Великій Британії, Новій Зеландії, Ірландії, Індії.

Встановлено, що правове регулювання неповаги до суду різниться між державами: в окремих державах про неповагу до суду йдеться в Конституції (Індія), в інших державах врегульовано судовою практикою (Канада, Австралія, Ірландія), законами про неповагу до суду (Велика Британія, Нова Зеландія, Індія), іншими законами (США, Австралія, Польща, Бельгія, Канада). При цьому притягнення до відповідальності за прояв неповаги до суду в різних країнах світу застосовують, щоб забезпечити здійснення правосуддя та верховенство права, підтримати та посилити довіру громадськості до судової системи, захистити безперервний перебіг судового процесу.

Аналіз нормативно-правових актів та судової практики країн світу дав можливість виокремити діяння, які класифікуються як неповага до суду та поділити їх за категоріями: неповага в судді, що відбувається у судовій залі чи в приміщенні суду; неповага до суду, що виражається у порушенні судових наказів; неповага до суду, що виражається у формі порушення службових обов'язків особою, пов'язаних із судовим провадженням; неповага до суду, що пов'язана зі зловживанням процесом; неповага до суду, що полягає в опублікуванні матеріалів чи висвітленні інформації про судовий процес чи його учасників.

Виділено окремі положення для удосконалення чинного законодавства України, до яких належать: необхідність на законодавчому рівні закріпити процедуру притягнення до адміністративної відповідальності (Нова Зеландія); вважати публікації, заяви та інтерв'ю під час розгляду справи до ухвалення остаточного рішення проявом неповаги до суду (США, Нова Зеландія, Канада); розгляд справи про образу судді здійснюється іншим суддею (Ірландія); особа має право на правничу допомогу, тому справи не можуть розглядатися без надання їй можливості реалізувати це право (Ірландія, Нова Зеландія); притягнення до відповідальності за неповагу до суду юридичних осіб (Нова Зеландія, Індія).

У підрозділі 3.2 «Шляхи удосконалення адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду в Україні» проаналізовано офіційну судову статистику Верховного Суду в Україні за 2018–2020 роки, що надало можливість дійти висновку, що притягнення до адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду здійснюється доволі рідко, а кількість справ про адміністративні правопорушення є незначною.

Виокремлено сім перспективних напрямів удосконалення адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду. Перший напрям передбачає необхідність на законодавчому рівні врегулювати процедуру притягнення до адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду. Запропоновано внести зміни до статті 50 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та доповнити її положеннями про процедуру притягнення до адміністративної відповідальності за неповагу до суду. Другий напрям передбачає забезпечення реалізації конституційного

права людини на правову допомогу, зокрема права на професійну правничу допомогу. Третій – забезпечення справедливого суду, що є неупередженим і діє на основі верховенства права. Запропоновано у разі публічної образи судді, що є головуючим у судовому процесі, справу **про** притягнення особи до адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду передавати до іншого судді з метою забезпечення справедливого і неупередженого здійснення правосуддя. Четвертий – необхідність розширення місць неповаги до суду, окрім зали судового засідання, приміщення суду, включивши до таких, окрім зали судового засідання, приміщення суду, а також прилеглу територію. П'ятий – необхідність віднесення до діянь, що свідчать про прояв явної неповаги до суду, публікації, заяви чи давання інтерв'ю у справі до ухвалення рішення судом. Шостий – зміна міри відповідальності, тобто заміна штрафу на громадські роботи. Сьомий напрям – недопущення повернення матеріалів про адміністративні правопорушення.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні сутності та розкритті особливостей адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду в Україні. За результатами проведеного дослідження сформульовано низку висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на удосконалення законодавства в цій сфері.

1. Ретроспективний аналіз розвитку адміністративної та юридичної відповідальності за прояв неповаги до суду дав змогу визначити такі етапи розвитку інституту адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду: I етап (XI – початок XX ст.) – становлення відповідальності за прояв неповаги до суду, що може бути умовно поділений на період зародження уявлень про необхідність забезпечення заходами юридичної відповідальності дотримання певних правил поведінки в суді та явки на судові засідання як гарантії належного відправлення правосуддя (XI – середина XVI ст.), та період утвердження усвідомлення про необхідність встановлення відповідальності за прояв неповаги до суду як способу забезпечення незалежності й неупередженості суду, честі й гідності судді як представника державної влади (середина XVI – початок XX ст.); II етап (початок XX ст. – 1997 р.) – становлення та розвиток уявлень про необхідність запровадження адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду; III етап (1997 р. і дотепер) – удосконалення інституту адміністративної відповідальності у зв'язку з проведенням судової реформи в незалежній Україні. З'ясовано, що наступні метаморфози адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду стосуватимуться удосконалення адміністративної відповідальності на принципах людиноцентризму та рецепції європейських традицій.

2. Нормативна основа адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду є трирівневою системою джерел адміністративного права, що зумовлюють необхідність встановлення адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду, визначають зміст елементів нормативної конструкції адміністративного правопорушення за прояв неповаги до суду та напрями розвитку адміністративно-деліктного законодавства у цій сфері. Обґрунтовано, що нормативна основа адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду включає в себе такі елементи: 1) міжнародні договори; 2) національні нормативні акти; 3) акти «м'якого» права.

3. Юридичний склад адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 КУпАП, розглянуто як юридичну конструкцію, що об'єднує суб'єктивні та об'єктивні ознаки, що сукупно свідчать про протиправність діяння. З'ясовано, що на відміну від усталеного твердження об'єктом адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 КУпАП, виступають не суспільні відносини у сфері судочинства, а конкретний їх елемент – обов'язок дотримання учасниками судового розгляду справи встановлених правил поведінки як частини змісту процесуальних правовідносин. Уточнено зміст об'єктивної сторони адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 КУпАП. Доведено необхідність визнання шкідливих наслідків у вигляді порушення розумних строків розгляду справи, однією з кваліфікуючих ознак цього адміністративного правопорушення.

4. Адміністративна відповідальність за правопорушення у справах про прояв неповаги до суду, враховуючи предмет правового регулювання, віднесена до таких, родовим об'єктом яких виступає авторитет державної влади та встановлений порядок управління. Докази у справах за прояв неповаги до суду ґрунтуються лише на наявних, доступних, правдивих фактах, що підтверджують зневагу до суду. Формування та оформлення матеріалів про адміністративне правопорушення у справах за прояв неповаги до суду здійснюється відповідно до вимог чинних нормативно правових актів та КУпАП, при визнанні особою, яка притягається до адміністративної відповідальності за вчинення прояву неповаги до суду, своєї вини, протокол про вчинення адміністративного правопорушення не складається, а питання про притягнення особи до відповідальності вирішується судом негайно після вчинення правопорушення, про що судом ухвалюється відповідна постанова. В іншому випадку – судовий розпорядник складає протокол про адміністративне правопорушення, справа про адміністративне правопорушення розглядається за місцем його вчинення.

5. Адміністративно-процесуальний статус учасника розгляду справи про адміністративне правопорушення, передбаченого статтею 185-3 КУпАП, має свої особливості, пов'язані насамперед із застосуванням положень цієї статті як бланкетних при здійсненні інших видів судочинства – кримінальному, цивільному, конституційному, господарському та

адміністративному і може бути вчинене під час судового засідання на різних стадіях. Головною особою та головним суб'єктом адміністративно-процесуальних відносин у цьому випадку є особа правопорушника, яка набуває такого статусу після складання протоколу про адміністративне правопорушення або ж (при визнанні своєї вини) винесення постанови у справі. Аналіз кодифікованих актів, що регулюють процес здійснення судочинства у конкретній галузі, та відповідних статей, що містять норми поведінки під час судового засідання, свідчать, – вони містять низку недоліків, що ускладнює, а в деяких випадках унеможлиблює притягнення винних осіб до відповідальності. З метою удосконалення адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду необхідно вироблення та узгодження єдиних відповідних норм поведінки присутніх під час судового засідання, а також учасників судового процесу, та їх закріплення у спеціальному нормативному акті – Правилах поведінки під час судового засідання та судового процесу, які охоплювали б всі види судочинства.

б. Запропоновано внесення змін до чинного законодавства з метою розмежування та конкретизації адміністративної відповідальності за вчинення проявів неповаги до суду, виклавши статтю 185-3 КУпАП «Прояв неповаги до суду» у такій редакції:

Неявка до суду без поважних причин для участі у судовому засіданні осіб, присутність яких суд визнав обов'язковою, за наявності даних, які підтверджували б факт ознайомлення особи із викликом до суду,

– тягне за собою попередження або накладення штрафу від двадцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Невиконання вимоги суду про надання інформації або документів, необхідних для судового розгляду, які проявилися у їх неподанні чи несвоєчасному поданні, за наявності достатніх доказів щодо своєчасного отримання судового запиту та/або надання завідомо недостовірних документів, матеріалів, іншої недостовірної інформації на такий запит,

– тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від десяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Непідкорення учасників судового процесу та інших присутніх на судовому засіданні осіб законним розпорядженням головуєчого, що перешкоджає судовому розгляду,

– тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Порушення громадського порядку у судовому засіданні, що заважає його проведенню та порядку його проведення,

– тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк до двадцяти годин, або арешт на строк до п'яти діб.

Діяння, зазначені у частинах 1-3 цієї статті, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення,

– тягнуть за собою накладення штрафу від сімдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на

строк від двадцяти до сорока годин, або адміністративний арешт на строк до п'яти діб.

Діяння, зазначені у частині 4 цієї статті, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення або які призвели до зриву судового засідання,

– тягнуть за собою накладення штрафу від двохсот до трьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або арешт на строк від п'яти до п'ятнадцяти діб.

Основними стадіями провадження у справах про адміністративні правопорушення про прояв неповаги до суду є: порушення провадження у справі про прояв неповаги до суду, розгляд судом справи, винесення постанови, оскарження постанови у справі про прояв неповаги до суду.

Зважаючи на те, що одним із дискусійних на сьогодні питань, що виникають при порушенні провадження у справах про прояв неповаги до суду, є питання обов'язковості складення протоколу у справі та розгляд справи по суті ініціатором порушення провадження у справі (судом), що фактично змушує суд виконувати не властиву йому функцію – обвинувачення, запропоновано внести зміни до процесуального законодавства в частині обов'язковості складення протоколу та передачі справи про прояв неповаги до суду до судді, який не входить до складу суду, що розглядає справу.

7. Здійснено аналіз досвіду юридичної відповідальності за прояв неповаги до суду або встановлених у суді правил у США, Канаді, Франції, Австралії, Бельгії, Польщі, Великобританії, Новій Зеландії, Ірландії, Індії, що дозволило сформулювати напрями вдосконалення чинного законодавства України.

З метою удосконалення адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду для України доцільно запозичити досвід законодавчого закріплення процедури притягнення до відповідальності (Нова Зеландія), віднесення публікації, заяви чи інтерв'ю під час розгляду справи до ухвалення остаточного рішення до проявів неповаги до суду (США, Нова Зеландія, Канада), розгляд справи про образу судді іншим суддею (Ірландія), реалізація права на професійну правничу допомогу (Ірландія, Нова Зеландія), притягнення до відповідальності за неповагу до суду юридичних осіб (Нова Зеландія, Індія).

8. Виокремлено сім перспективних напрямів удосконалення адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду, до яких віднесено: закріплення на законодавчому рівні врегулювання процедури притягнення особи до адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду; забезпечення реалізації права на професійну правничу допомогу; забезпечення справедливого і неупередженого суду шляхом здійснення притягнення особи за образу судді іншим суддею; визначення місцем неповаги до суду не лише приміщення суду, а й прилеглу територію; віднесення публікацій, заяв та давання інтерв'ю у справі до ухвалення

рішення судом до проявів неповаги до суду; недопущення повернення матеріалів про адміністративні правопорушення.

Запропоновано:

1) доповнити статтю 50 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» частинами 2, 3, 4, 5 та викласти їх у такій редакції:

«Стаття 50. Відповідальність за неповагу до суду чи судді

1. Прояв неповаги до суду чи судді з боку осіб, які є учасниками процесу або присутні в судовому засіданні, має наслідком відповідальність, установлену законом.

2. У разі вчинення адміністративного правопорушення, що передбачає відповідальність за неповагу до суду, справа розглядається суддею-доповідачем зі складу суду, що розглядає справу, під час розгляду якої вчинено правопорушення. З моменту оголошення судом перерви в судовому розгляді справи для розгляду питання про притягнення особи до відповідальності за прояв неповаги до суду дії суду (судді) регламентуються статтями 276–285 КУпАП.

3. Особа, яка вчинила адміністративне правопорушення, має право на отримання правової допомоги, у зв'язку з цим розгляд справи про притягнення особи до адміністративної відповідальності може бути перенесено на один день із зазначенням місця і часу розгляду справи.

4. У разі образи судді, що є головуючим у судовому процесі, справа про притягнення особи до адміністративної відповідальності передається іншому судді з метою забезпечення справедливого, неупередженого здійснення правосуддя. При цьому суддя, щодо якого була здійснена образа, не викликається в якості свідка, а доказом вчиненого адміністративного правопорушення допускається копія аудіозапису судового засідання»;

2) доповнити диспозицію частини 1 статті 185-3 КУпАП, розширивши перелік місць, де може вчинятися прояв неповаги до суду, і викласти її у такій редакції:

«Неповага до суду, що виразилась у злісному ухиленні від явки до суду свідка, потерпілого, позивача, відповідача або в невідкоренні зазначених осіб та інших громадян розпорядженню головуючого чи в порушенні порядку під час судового засідання, а так само вчинення будь-ким дій, які свідчать про явну зневагу до суду або встановлених у суді правил, що вчиняються під час судового засідання, у приміщенні суду або поза його межами»;

3) доповнити статтю 185-3 КУпАП частиною 6 із віднесенням до діянь, що свідчать про прояв неповаги до суду опублікування публікацій, заяв чи інтерв'ю у справі до ухвалення рішення судом і викласти у такій редакції:

«Публікація, заява чи давання інтерв'ю у справі до винесення рішення судом, або публікації упереджених матеріалів у справі, що знаходяться на розгляді в суді, або публікації чи заяви, які містять необґрунтовані звинувачення судової влади, тягнуть за собою штраф від ста п'ятдесяти до двохсот п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням

двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб»;

2) у санкції частини 2 статті 185-3 КУпАП внести зміни шляхом заміни штрафу як міри відповідальності на громадські роботи із вилученням виправних робіт і санкції викласти у такій редакції:

«тягне за собою громадські роботи строком від двадцяти до шістдесяти годин або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб».

4) доповнити КУпАП статтею 279-9 «Особливості розгляду справ про адміністративні правопорушення за прояв неповаги до суду або Конституційного Суду України» і викласти її у такій редакції:

«1. Під час розгляду справ про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 цього Кодексу, суддя який розглядає справу, має встановити наявність порушення одного з таких правил:

1) особи, присутні в залі судового засідання, повинні встати, коли входить і виходить суд;

2) особи, які беруть участь у провадженні в справі про адміністративне правопорушення (учасники справи) з дозволу головуючого в судовому засіданні звертаються до суду та один до одного, а також дають пояснення, заявляють клопотання, подають заперечення, допитують свідків тощо стоячи;

3) свідки, експерти, спеціалісти дають показання, а перекладачі здійснюють переклад перебігу судового розгляду стоячи на місці, призначеному для свідків;

4) особи, присутні в залі судового засідання, стоячи заслуховують постанову суду у справі;

5) учасники справи звертаються до суду «Ваша честь» або «Високий суд»;

б) учасники справи, а також інші особи, присутні в залі судового засідання, зобов'язані додержуватися порядку в судовому засіданні і беззаперечно підкорятися розпорядженням головуючого у судовому засіданні.

Недотримання цих правил є проявом неповаги до суду і винні особи притягуються до відповідальності, встановленої законом»;

Відхилення від цих правил допускається з дозволу головуючого в судовому засіданні.

2. Суддя заявляє самовідвід від участі в розгляді справи про адміністративне правопорушення, передбачене статтею 185-3 цього Кодексу у разі, якщо прояв неповаги здійснено щодо нього внаслідок чого стає неможливим ухвалення ним об'єктивного рішення у справі або, якщо у стороннього спостерігача можуть виникнути об'єктивні сумніви в неупередженості та безсторонності судді.

З цих же підстав такому судді може бути заявлений відвід особою, щодо якої розглядається справа про притягнення до адміністративної

відповідальності за адміністративне правопорушення, передбачене статтею 185-3 цього Кодексу.

3. У разі публічної образи головуючого у судовому засіданні справа про притягнення такої особи до адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду розглядається іншим суддею з метою забезпечення справедливого і неупередженого здійснення правосуддя».

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Старовойтова С.М. Окремі питання вдосконалення притягнення до адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. Вип. 1 (9). Т. 2. С. 62–69.

2. Старовойтова С.М. Особливості розгляду судом справ про прояв неповаги до суду як окремої стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Європейські перспективи*. 2020. № 3. С. 216–223.

3. Теремецький В.І., Старовойтова С.М., Гуц Н.Г. Особливості притягнення до відповідальності за неповагу до суду в окремих країнах світу. *Наше право*. 2021. № 1. С. 145–150.

4. Starovoitova, S. (2021). Problems of Administrative Liability of a Witness for Willful Evasion from Appearing in Court. *Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal*, 01 (29). URL: <https://issn2391-4164.blogspot.com/p/23.html>

5. Старовойтова С.М. Юридичний склад адміністративного правопорушення за прояв неповаги до суду або конституційного суду України. *Наукові записки. Серія: Право*. 2021. Вип. 10. С. 88–93.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Старовойтова С.М. Генеза юридичної відповідальності за прояв неповаги до суду на українських землях у XV–XIX ст. *Актуальні проблеми правового забезпечення протидії злочинності: тези доп. учасників наук.-практ. семін.* (Харків, 14 трав. 2020 р.), С. 71–74. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20200514/article/view/starovojtova

7. Старовойтова С.М. Юридичні ознаки проявів неповаги до суду або Конституційного Суду України. *Концепція соціальної безпеки в Україні: тези доп. учасників наук.-практ. конф.* (Харків, 6 лист. 2020 р.), С. 53–56. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20201106/article/view/starovoitova

8. Старовойтова С.М. Особливості провадження у справах про прояв неповаги до суду або Конституційного Суду України. *Людина, суспільство, держава: актуальні питання правового регулювання взаємодії: тези доп. учасників. наук.-практ. конф.* (Київ, 10 груд. 2020 р.), С. 11–14. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20201210a/article/view/starovoitova

АНОТАЦІЯ

Старовойтова С.М. Адміністративна відповідальність за прояв неповаги до суду в Україні. – *Кваліфікована наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Сумський державний університет, Суми, 2021.

Дисертацію присвячено дослідженню змісту й особливостей адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду в Україні. Визначено генезис інституту адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду. Охарактеризовано нормативно-правові основи адміністративної відповідальності за прояв неповаги до суду. Доведено необхідність визнання шкідливих наслідків кваліфікуючими ознаками адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 КУпАП. Запропоновано вироблення єдиних норм належної поведінки учасників судового процесу і присутніх під час судового засідання та їх закріплення у спеціальному нормативному акті. Розкрито юридичний склад адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 185-3 КУпАП. Виявлено загальні засади провадження у справах про прояв неповаги до суду. Визначено процесуальний статус учасників провадження у справах про прояв неповаги до суду. Охарактеризовано та розкрито особливості стадій провадження у справах про прояв неповаги до суду. Узагальнено зарубіжний досвід правового регулювання притягнення до відповідальності за прояв неповаги до суду та визначено можливості його використання в Україні. Окреслено перспективні напрями удосконалення притягнення особи до адміністративної відповідальності за прояви неповаги до суду в Україні.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, неповага до суду, форми прояву неповаги до суду, адміністративне правопорушення, злісне ухилення, судові засідання, штраф, стадії провадження, адміністративне провадження, розгляд справи, протокол про адміністративне правопорушення.

АННОТАЦИЯ

Старовойтова С.Н. Административная ответственность за проявление неуважения к суду в Украине. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право. – Сумской государственной университет, Сумы, 2021.

Диссертация посвящена исследованию содержания и особенностей административной ответственности за проявление неуважения к суду в Украине. Изучен генезис института административной ответственности за проявление неуважения к суду. Охарактеризованы нормативно-правовые

основы административной ответственности за проявление неуважения к суду. Доказана необходимость признания вредных последствий квалифицирующими признаками административного правонарушения, предусмотренного статьей 185-3 КУоАП. Предложено разработать единые нормы должного поведения участников судебного процесса и присутствующих во время судебного заседания, а также закрепить их в специальном нормативном акте. Раскрыт юридический состав административного правонарушения, предусмотренного статьей 185-3 КУоАП. Выявлены общие принципы производства по делам о проявлении неуважения к суду. Определены процессуальный статус участников производства по делам о проявлении неуважения к суду. Охарактеризованы и раскрыты особенности стадий производства по делам о проявлении неуважения к суду. Обобщен зарубежный опыт правового регулирования привлечения к ответственности за проявление неуважения к суду и определены возможности его использования в Украине. Определены перспективные направления совершенствования привлечения лица к административной ответственности за проявления неуважения к суду в Украине.

Ключевые слова: административная ответственность, неуважение к суду, формы проявления неуважения к суду, административное правонарушение, злостное уклонение, судебное заседание, штраф, стадии производства, административное производство, рассмотрение дела, протокол об административном правонарушении.

SUMMARY

Starovoitova S. M. Administrative Liability for Direct Contempt in Ukraine. – *Qualification scientific work on the rights of a manuscript.*

The thesis for a candidate degree by the specialty 12.00.07 – administrative law and procedure; financial law; informational law. – Sumy State University. – Sumy, 2021.

The dissertation is focused on studying the content and specific features of administrative liability for direct contempt in Ukraine.

Due to the retrospective analysis of the development of administrative and legal liability for direct contempt the author has defined the stages of development of the administrative liability institution for direct contempt.

Based on the conducted analysis of the scientific literature, the author has offered the definition of the concept of “proceedings in cases on administrative offenses”. It has been found out that administrative liability for offenses in cases of direct contempt, taking into account the subject matter of legal regulation, is attributed to such offenses that encroach on the established management procedure.

It has been established that the proceedings in the case of direct contempt have their own characteristics related to the sectoral specifics of the trial, as well as the possibility of issuing a decision to impose an administrative penalty without drawing up minutes in case of admission of guilt, while the formation and

execution of materials on an administrative offense in cases on direct contempt is carried out according to general rules defined by regulatory legal acts and the Code of Ukraine on Administrative Offenses taking into account the above characteristics.

The author has substantiated the concept of “normative basis of administrative liability for direct contempt” and its differences from the concept of “normative ground for administrative liability for direct contempt”. It has been found out that the normative basis of administrative liability for direct contempt determines the introduction of corpus delicti of an administrative offense into the system of legal norms, which consists in the manifestation of direct contempt, determines the basic characteristics of the normative structure of this administrative offense (object, objective aspect, subject, subjective aspect).

The corpus delicti of an administrative offense under the Art. 185-3 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses has been considered as a legal construction that combines subjective and objective features that collectively indicate the illegality of the action.

It has been noted that the subjects of administrative offenses for direct contempt can be divided into general and special ones. It has been emphasized that an expert as a special subject of an administrative offense under the Art. 185-3 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses is liable solely for the contempt of the Constitutional Court of Ukraine.

Based on the conducted analysis of the scientific literature, the author has suggested definition of the concept of “proceedings in cases on administrative offenses”. It has been established that the proceedings in the case for direct contempt have their own characteristics related to the sectoral specifics of the trial, as well as the possibility of issuing a decision to impose an administrative penalty without drawing up minutes in case of admitting the guilt by a person.

It has offered to develop uniform norms of proper conduct for the participants of the trial and those present at the court hearing and to enshrine them in a special normative act entitled “Rules of conduct during court hearings and the trial”, which would cover all types of proceedings.

It has been offered to amend the current legislation in order to differentiate and specify administrative liability for direct contempt.

It has been clarified that the main stages of proceedings in cases on administrative offenses for direct contempt are: initiation of proceedings in the case on direct contempt, court proceedings, ruling, appeal against the decision in the case on direct contempt.

It has been established that during the initiation of proceedings in cases on direct contempt, the judge while hearing the case performs functions of prosecution that are not peculiar to him. In this regard, the author has offered to amend the norms of procedural law, in particular on the need in these cases to transfer the case on direct contempt to a judge who is not a member of the court hearing the case in order to ensure the principle of impartiality.

The author has carried out the analysis of the experience of legal liability for direct contempt or established court rules in the United States, Canada,

France, Australia, Belgium, Poland, Great Britain, New Zealand, Ireland, India. That allowed us to form the ways of improving the current legislation of Ukraine.

The author has singled out seven perspective areas for improving administrative liability for direct contempt, which include: consolidating the regulation of the procedure for bringing a person to administrative liability for direct contempt at the legislative level; ensuring the realization of the right to professional legal assistance; ensuring a fair and impartial trial by bringing another person to justice for insulting a judge by another judge; determining both the court room and the adjacent territory as the place of direct contempt; attributing publications, statements and interviews in the case before the court's decision to the manifestations of direct contempt; preventing the return of materials on administrative offenses.

Key words: administrative liability, contempt of court, forms of direct contempt, administrative offense, willful evasion, a court hearing, a fine, stages of proceedings, administrative proceedings, case hearing, protocol on an administrative offense.

Підписано до друку 05.04.2021.

Формат 60x90/16. Ум. друк. арк. 1,1.

Обл.-вид. арк. 0,0 Гарнітура Times.

Тираж 100 пр. Зам. № 203/21.

Віддруковано у видавництві «Ярославна».

40030, м. Суми, вул. Горького, 2.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: серія ДК, № 332

від 09.02.2001 р.